

FILM, KI STE GA ČAKALI IN GA NE BOSTE POZABILI

KRIK STENE

NEVA MUŽIČ

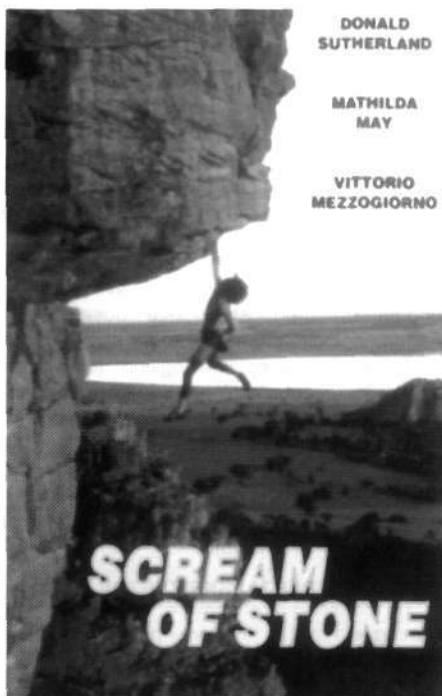
Werner Herzog je eden od največjih posebnih med filmskimi ustvarjalci. Rodil se je v Münchnu (1942), študiral zgodovino, literaturo in gledališče, ves čas pa ga je v resnici obsedel film. Za kratek čas si je uradnega znanja pridobival na univerzi Duquesne v Pittsburghu, vendar velja za največjega umetnika samouka. Že leta 1963 je v Münchnu ustanovil lastno producersko hišo, ki je stala za vsemi njegovimi kasnejšimi projekti - za filmi, ki jih nihče ne zna uvrstiti drugače, kot da jih imenuje Herzogove.

Za svoj prvi dolgometražnik *Lebenszeichen* je leta 1967 prejel posebno nagrado na Berlinškem filmskem festivalu, potem pa njegovega potovanja po svetu ni bilo ne konca ne kraja. Čeprav je v osnovi izšel iz tako imenovanega *Papa's Kino*, novega nemškega filma, pomeni to dejstvo zanj le del duhovne bratovščine, nikakor pa ne omejitve estetskih določil. Njegove poti s **Fassbinderjem** in **Wendersom** so se seveda radikalno razšle; pravzaprav je edini, ki je ostal zvest moči slike, čeprav vanjo vedno zavija tudi idejo. Prav od tod izvira vprašanje, ki mu ga kar naprej postavlja vesoljno filmsko občinstvo, namreč, ali so njegovi filmi dokumentaren pristop k fikciji ali fikcijski pristop k dokumentarizmu. Vendar na to vprašanje Herzog nima odgovora in odgovarja vedno na enak način: zanj so njegovi filmi del življenja, včasih samo del, včasih pa celo življenje. Zanj snemanje filma ni niti filmska industrija niti salonska zabava, temveč so filmi boleča pričevanja o njegovem prebijanju skozi življenje, vezani tudi na fizično bolečino oziroma s tistim življenjem, ki se prav skozi bolečino (ali fizični napor) najbolj celovito občuti.

SPOPAD NA CERRO TORREJU

To pa je seveda tisto, kar Herzoga enkratno navezuje na šport, ki operira približno z istim odnosom do sveta in do svojega početja, namreč na alpinizmu. Zato ni naključje, da je vrsto let prijateljaval z **Reinholdom Messnerjem**, posnel o njegovem prečenju Gašerbruma tudi film in načrtoval še enega, vendar je ostalo le pri realizaciji Messnerjeve ideje o spopadu med klasičnim in prostim plezanjem, ki se sedaj kaže filmskim gledalcem v izdelku s pomenljivim naslovom »Krik stene«, se pravi v osebi znamenite gore v Patagoniji, ki jo vsi poznamo kot Cerro Torre.

Herzoga je začarala že ob prvem pogledu nanjo. Bila je tako izven vsake normale, kot ne bi

bila s tega planeta, je dejal režiser. Pravzaprav deluje, kot bi ne bila gora, ampak nekakšna podoba, ki jo človek nosi v svoji notranjosti, nekakšno vznemirjenje smrti ali pa nečesa domačega. S stališča vizualizacije je Cerro Torre nekaj tako posebnega, da bi ga posnel, pa naj bi stal kjerkoli na svetu.

In prav to dejstvo, ta ideja je pravzaprav bistvo Wernerja Herzoga. Obseden je z nekim vesoljnim odnosom do sebe, kajti ves čas svojega življenja in ustvarjanja, se zdi, realizira prav to po njegovem skupno točko med njim in vesoljem, skratka, človek v vesolju, iz vesolja, rezultat neke ideje, in ideja sama, ki jo s sredstvi, ki

Zdravniki svarijo pred palicami

Vedno več planincev in gorskih popotnikov se poslužuje navadnih smučarskih ali teleskopskih palic, ko sestopa z gorskih vrhov, da bi tako razbremenilo svoja kolena in kolke. Gre za napredek, ki pa v zdravniških krogih ni povsod naletel na odobravanje. »Palice imajo pri normalni rabi le slabe strani in skoraj nobenih prednosti,« svari satzburški gorniški zdravnik **Franz Berghold**. Po njegovem prepričanju naj bi bila »splošna in nekritična raba« le negativna: možnosti za obvladovanje ravnotežja se zmanjšujejo in gorski popotnik naj bi izgubil za gorsko popotništvo najpomembnejšo lastnost, varen korak. Poleg tega naj bi stalna uporaba palic pripeljala do napačne obremenitve sklepov in hrbtnice. Če bi palice že uporabljali, naj bi jih po mnenju tega zdravnika le kot pomoč pri sestopu.

so mu na razpolago (in Herzog je izbral filmsko kamero), želi materializirati. V tem smislu je treba razumeti tudi izjavo, da je srečen, ker mu moderna tehnologija omogoča, da lahko z vseh perspektiv posname takšno goro, kot je Cerro Torre.

Tako pridemo seveda kmalu do naveze z njegovim Fitzcarraldom, filmom, kjer je bil Herzog obseden z idejo, da bo za vsako ceno čez hrib spravil ladjo. Borba človeka z naravo, planetom, vesoljem. Tudi to je točka, ki ga močno zbližuje s stališči alpinistov, po filozofski plati pa ga verjetno še najlaže razložimo s Heglovim idealistično dialektičnim sistemom. Filozofija se pri njem namreč pričinja od nefilozofske zavesti in se v iskanju (ki vodi v nepričakovane, lahko tudi nasprotno rezultate) osvobodi vseh dogmatskih predpostavk (kar obravnava v Fenomenologiji duha). Sistem, ki se na ta naslov navezuje, opisuje logično, naravno in zgodovinsko dogajanje kot samorazvoj absolutne ideje: tako v njegovi »Znanosti logike« razgrinjanje logičnih kategorij znotraj ideje, v »Filozofiji narave« upredmetenje-odtujitev teh idej v predmetni svet narave, v »Filozofiji duha« postopno vračanje ideje vase do absolutnega samospoznanja v filozofiji.

FILMSKE IN PLEZALSKE ZVEZDE

Herzog je s svojim »Krikom« prišel na beneški filmski festival pred dvema letoma in tam

pričakoval zmago. Njegovo razočaranje je bilo brezmejno, ko film ni dobil prav nobene nagrade, čeprav je prišla na promocijo celotna filmska ekipa, čeprav je producentska hiša organizirala poseben sprejem in čeprav so pri filmu sodelovali tudi Italijani: RAI due in v glavni vlogi zelo znan italijanski igralec **Vittorio Mezzogiorno**. Vendar se je filmu verjetno maščevalo predvsem to, da gre za temo, ki se morda kakšni sofisticirani žiriji zdi premalo umetniška, čeprav je v bistvu prav to. Morda pa pomeni oviro že sam pristop, ki je dovolj kritično pogumen, da postavi v ospredje »spopad« med klasičnimi in športnimi plezalci (prosto plezanje), hkrati pa še napade vso ekonomsko mašinerijo multinacionalk, ki uspehe ali neuspehe plezalcev skušajo pretopiti v velike denarne zmage in jih prav malo briga plezalčeva konkurenčnost ali pa plezalčev »smrtni« boj z goro in samim seboj.

Ne gre pozabiti niti dejstva, da se je prav na italijanskih tleh vrsto let bil boj za dokazovanje osvojitve Cerro Torreja, ko je **Cesare Maestri** (plezal 1958, 59, 70) doživel praktično scenarij Martina v filmu »Krik stene«. Ta mladi plezalec (igra ga **Stefan Glowacz**) je namreč pod pritiskom obtožb in nezaupanja pripravljen ponoviti vzpon pred filmskimi kamerami, prav tako pa je ob vzponu izgubil tudi soplezalca Hansa (v filmu **Hans Kammerlander!**), kar se je primerilo tudi Maestriju s **Tonijem Eggerjem**.

Stališča UO PZS do razprave in zaključkov »Kranjskega foruma«

1. UO PZS pozdravlja vsako konstruktivno iskanje odgovorov na pereča vprašanja, ki tarejo planinsko organizacijo. Strinjamo se, da njena organiziranost in delovanje še zdaleč nista dani in trdni za večno. Nasprotno, vseskozi ju je potrebno izboljševati in dograjevati v skladu z zahtevami in interesi članov. Pri tem Upravni odbor izhaja iz prepričanja, da mora to veljati za vse oblike organiziranosti planinske organizacije od planinskega društva do Planinske zveze Slovenije.

Obenem pa v takem iskanju Upravni odbor PZS zavrača enostranske in zavajajoče razprave in zaključke. Zaradi njihove zlonamerčnosti lahko izničijo tudi tiste dobre predloge in rešitve, ki bi jih kazalo upoštevati pri spremembah.

S temi stališči poskuša Upravni odbor podpreti tiste predloge »Kranjskega foruma«, ki po njegovem mnenju prispevajo k izboljševanju obstoječega stanja, obenem pa zavreči tiste razprave in zaključke, za katere sodi, da so žaljive, neresnične ali celo zlonamerne.

2. Ustroj, delovanje in pristojnosti organov Planinske zveze Slovenije ureja Statut PZS. Upravni odbor daje v javno razpravo Teze za spremembo Statuta PZS. V njem smo kot ključna vsebinska vprašanja opredelili: sklicevanje programskih skupščin v obdobju med volitvami, s katerimi bi se še okrepil vpliv planinskih društev na sprejem nekaterih ključnih odločitev in vprašanje članstva v PZS kot odgovor na pojav društev in klubov, ki razvijajo zgolj ozko interesno dejavnost, povezano s planinstvom.

Upravni odbor je o lastni razpravi razpravljati na 13. seji v Mozirski koči na Golteh. Na omenjeni seji je sprejel načelna stališča in način iskanja za vse sprejemljive rešitve. Dokončno stališče o tem vprašanju bo zavzela Skupščina Planinske zveze Slovenije.

3. Upravni odbor poudarja, da večina meddruštvenih odborov PZS deluje na način, za katerega se zavzemajo zaključki »Kranjskega foruma«. Ta zaključek razumemo kot poziv tistim planinskim društvom na Gorenjskem, ki so onemogočala delo Gorenjskega meddruštvenega odbora, da bodo konstruktivno usklajevala stališča in aktivnosti v Gorenjskem meddruštvenem odboru. Če k vzpostavljanju strpnega ozračja med gorenjskimi planinskimi društvi lahko prispeva tudi Planinska zveza Slove-

Analogija in obujanje spomina, dejstvo, ki Italijanom najbrže ni bilo najbolj pri srcu - in Herzog je ostal praznih rok. Seveda pa ga to ni odvrnilo od nadaljnjih filmanj, saj je kmalu odšel v Indijo in kasneje posnel fantastičnih dokumentarec o posledicah naftnega gorenja v Perzijskem zalivu (iraški napad na Kuvajt).

Za kaj v filmu »Krik stene« torej gre? Starejši plezalec Roccia, ki je osvojil že vse najvišje vrhove sveta, se odpravi v Patagonijo, da bi osvojil še Cerro Torre. Tja se odpravi z ekipo, v kateri je tudi mladi »prostoplezalec« Martin, ki osvoji vrh pred njim (vsaj tako trdi). Sum v filmu ne povzroča toliko dvoboj med obema plezalcema, ampak tista tretja oseba, ki tako rekoč nosi režiserjevo »idejo«, napol nori Fingerless (brez prstov), ki ga odlično igra **Brad Dourif**. Prav on je tisti, ki s svojimi redkimi besedami, pojavnostjo in vzrokom plezanja sporoča umetniškost tega filma. Fingerless poseblja posledice plezanja ene od najokrutnejših gora na svetu, hkrati pa onemogoča edinemu zmagovalcu v filmu, ki se prebije do vrha, da bi doživel zmagoslavje, kajti nekdo je na vrhu očitno že bil in po filmski zgodbi sodeč je bil to prav Fingerless, ki ves čas upa, da bo nekega dne realiziral svoje življenjske sanje in se srečal s filmsko divo, ki ga obseda in katere sliko potem »zmagovalcu« Cerro Torreja na vrhu tudi zagleda.

Skratka, Werner Herzog je ob »dokumentarnem« izhodišču svojega filma »Krik stene« naredil perverzijo in fizično zmago pervertiral v zmago ideje (kakaršnekoli). To je seveda hkrati tudi največji umetniški kompliment, ki ga je alpinizem sploh lahko dobil, da namreč najdeta umetnost in šport skupno točko vzgiba in ravnanja, ki je tista »neizrekljivost«, ki tvori podstat veselja in ki jo enkrat imenujemo idejo, drugič bog, tretjič nosi ime filmske zvezde, in ki vse obstoječe veže na prav to »naše« veselje.

Film je v filmski govorici ponekod mojstrovina, saj Herzog naravo »ljubi in filmsko obvlada«, na nekaterih mestih je dialoško in dramaturško šibak, najmočnejši pa je spet v kombinaciji slike z glasbo, ki doseže vrhunec prav v končni simfoniji, posvečeni gori.

Film »Krik stene« se seveda močno navezuje tudi na naše podvige, saj so Cerro Torre osvajaali tudi naši alpinisti: **Biščak, Fabjan, Lenarčič** (1986), **Božič, Skok** (1987) in najmočnejša zasedba let 1988 pod vodstvom **Staneta Klemenca: Karo, Jeglič, Fistravec** (posnel film!), **Podgornik, Kozjek, Knez**. Karo in Jeglič sta se tja še vračala in rezultat je bil film, ki je prejel v Trentu nagrado (režija **Boštjan Korbar**).

Tako je skoraj brezpredmetno zapisati, da je film Wernerja Herzoga »Krik stene« tako rekoč »treba videti«. In kdo je uvoznik? Carnium iz Kranja, seveda, ki nas je enkrat že presenetil s filmom K2. Čestitamo!

nije, bo to tudi storila. Pripravljenost na dialog in usklajevanje stališč mora biti prisotna predvsem med planinskiimi društvi samimi.

4. Ob poslovni potezi v zvezi z zavarovanjem se je pokazalo, da so iz dejstva, da je PZS imela sklenjeno zavarovanje za vse slovenske planince, črpalo pri isti zavarovalnici materialne ugodnosti nekaj planinskih društev, Planinska zveza Slovenije pa je bila izključena iz delitve sredstev za preventivno dejavnost. Ker drugačen dogovor ni bil možen, je PZS prenesla svoja zavarovanja iz ene zavarovalne družbe na drugo zavoljo dejstva, ker je pri novi zavarovalnici našla partnerja, ki spoštuje njene interese. Večino prispevka, ki ga planinska društva odvajajo iz članarine za Planinsko zvezo Slovenije, ta nameni za zavarovanje vseh članov.

5. Denar, ki ga iz proračunov država namenja za šport, je v Sloveniji zelo razpršen. Dobrih 10 odstotkov vseh sredstev se deli na ravni države, ostalo v občinah. Delitev proračunskih sredstev za planinsko dejavnost je v občinah zelo različna: od zadovoljujoče do povsem nesprejemljive. Eden od vzrokov za tako stanje je dejstvo, da v Sloveniji nimamo sprejetega dokumenta »Del nacionalnega programa športa, ki ga sofinancira država«. Zato se ohranja stara

delitev sredstev, ki jo zagovarjajo predvsem Športna zveza Slovenije in Sportne zveze občin ter Zveze telesnokulturnih organizacij. Planinska zveza Slovenije in njeni funkcionarji stalno opozarjajo na vseh pristojnih mestih na nevzdržno stanje, da država zanemarljivo dejavnost »športa za vse«, ki ga razvijamo predvsem množične športne organizacije, med katere sodijo tudi planinska društva. Okrepljeno delovanje v tej smeri tudi v občinah bo okrepilo pritisk na Ministrstvo za šolstvo in šport, da predloži Državnemu zboru sprejem omenjenega dokumenta.

6. O konceptu Planinske založbe in njenih usmeritvah je razpravljala Upravni odbor in se do njih opredelil na tej seji. Ob tem UO PZS poudarja, da so interpretacije v razpravi na »Kranjskem forumu«, ki so vodile k 11. zaključku o »privatiziranju Planinske založbe«, posledica slabega in pomanjkljivega razumevanja te problematike.

7. Kot povsem nesprejemljive pa zavračamo poskuse politiziranja srečanja v Kranju, ki so bili izraženi ob predstavitvi ciljev srečanja. Prav tako se ne strinjamo s tistimi razpravami, ki so poskušale omalovaževati organe PZS in njih funkcionarje z navajanjem neresničnih dejstev.